

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Katedra obchodního práva

Bakalářská práce

ÚVĚROVÁ SMLOUVA

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s využitím uvedených pramenů a literatury.*

Obsah:

1	Úvod	4
2	Pojmové vymezení	5
2.1	Různé pohledy na pojem úvěr	5
2.1.1	Zákonné definice smlouvy o úvěru	7
2.2	Spotřebitel	8
2.3	Věřitel	8
2.4	Dlužník	9
2.5	Vlastní shrnutí	9
3	Česká právní úprava	10
3.1	Obchodní zákoník	10
3.2	Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.....	13
3.3	Občanský zákoník	15
3.4	Úvěrové podmínky	16
3.5	Vlastní shrnutí české právní úpravy	17
4	Komunitární úprava.....	18
4.1	Směrnice 87/102/EHS	18
4.1.1	Implementace do českého práva	18
4.1.2	Problémy z praxe.....	18
4.2	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES.....	21
4.2.1	Harmonizace práva EU a ČR	21
4.2.2	Implementace do českého právního řádu	22
4.2.3	Přínosy směrnice 2008/48/ES	23
4.3	Vlastní shrnutí komunitární úpravy.....	29
5	Německá právní úprava.....	30
5.1	System úpravy smlouvy o úvěru (SoU) v německém právu	30
5.2	Implementace 87/102/EHS do německého právního řádu	32
5.3	Implementace nové směrnice 2008/48/ES do německého právního řádu.....	32
5.4	Komparace s českou právní úpravou	32
6	Závěr.....	35
7	Resume	39

1 Úvod

Úvěrový trh v posledních letech významně vzrostl, a to nejen z pohledu zvýšené nabídky a poptávky, ale na trhu se objevují i nové úvěrové produkty. Cílem této práce bylo vytvořit v základních rysech ucelený přehled o úvěrové smlouvě jako takové. Zároveň jsem se snažila blíže proniknout do komunitárního práva, které významnou měrou ovlivňuje legislativu členských zemí.

Toto téma jsem si vybrala z důvodu toho, že ve svém profesním životě pracuji v bankovní sféře s úvěrovými produkty pro spotřebitele a získané znalosti chci využít při vytváření nabídky a správě úvěrových produktů, případně při uvádění nových produktů na trh. Proto se v práci průřezově zaměřuji zejména na spotřebitelské úvěry.

V první kapitole se věnuji právnímu výkladu nejdůležitějších pojmů, se kterými se u úvěrové smlouvy setkáváme. V další části práce shrnuji v základních rysech legislativní podobu úvěrové smlouvy v českém právu, případně její promítnutí v praxi.

Detailněji se pak věnuji otázce spotřebitelských úvěrů z pohledu komunitární úpravy. Zejména se zde zabývám transpozicí směrnic Společenství do českého právního řádu, které se týkají spotřebitelských úvěrů. Jednak těm, které již byly transponovány a lze tedy zhodnotit způsob transpozice a výsledky aplikace v praxi. Hlavně pak nové směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, která významně zasahuje do oblasti hospodářské soutěže Společenství, zavádí v oblasti spotřebitelských úvěrů vyšší ochranu spotřebitele, posiluje právní jistoty a harmonizuje spotřebitelský trh v rámci Společenství. Tato směrnice má být transponována na jiném principu, než bylo dosud vyžadováno, a to na principu maximální harmonizace, který nedovoluje členským státům ponechávat ani zavádět odlišná vnitrostátní ustanovení. Konkrétně přináší mnoho nových povinností, z nichž některé se snažím v práci vyzvednout a zároveň uvádím způsob, jakým jsou připravovány pro přijetí do českého právního řádu.

V poslední kapitole zmiňuji způsob obecné úpravy úvěrové smlouvy v německém právu. Podobu transpozice nové směrnice a podobu nové úpravy v německém právu jsem konzultovala s advokátní kanceláří, jež má zastoupení po celé Evropě, tedy i v České republice a Německu. V poslední části práce uvádím poznatky, které jsem získala srovnáním navrhované úpravy v českém a německém právu, reagující na novou směrnici. Konkrétně těch oblastí, kterým směrnice ponechává prostor pro vlastní úpravu ve vnitrostátním právu.

2 Pojmové vymezení

2.1 Různé pohledy na pojem úvěr

Pokud mluvíme o smlouvě o úvěru, je důležité si nejdříve uvědomit, co chápeme pod slovem „úvěr“ a jak definují tento pojem a pojem „úvěrová smlouva“, jednotlivé právní předpisy.

Obecně můžeme za úvěrovou smlouvu považovat každou smlouvu, na jejímž základě se zavazuje věřitel poskytnout dočasně peněžní prostředky do stanoveného limitu a dlužník se zavazuje poskytnuté plnění vrátit ve stanovené lhůtě a krom toho zaplatit úroky z úvěru. A to bez ohledu na to, jaký název tato smlouva nese a bez ohledu na povahu účastníků smlouvy.

Úvěry můžeme klasifikovat podle několika hledisek. „Z obecného hlediska je možno úvěry, respektive příslušné obchody, třídit na získávané (banky si opatřuje peníze, zejména nakupuje různé druhy vkladů) a poskytované (banka úvěry poskytuje – prodává)¹. Dalšími nejčastějšími hledisky dělení je: účelovost (účelové, neúčelové), způsob zajištění, z ekonomického hlediska i jejich splatnost (krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé), dělení podle povahy účastníků (obchodní, bankovní, státní, mezivládní) apod.

Nejen z pohledu práva je důležité rozdělení tzv. aktivních úvěrů na úvěry pro spotřebitele a na úvěry pro podnikatele. „Úvěrové smlouvy pro spotřebitele jsou obvykle jednodušší a kratší než úvěrové smlouvy pro podnikatelské subjekty (např. korporátní klienty). Úvěrové smlouvy pro spotřebitele mají obvyklý, standardizovaný obsah, který banka nabízí všem svým klientům – spotřebitelům.“² Toto dělení má své důvody i z pohledu marketingového cílení na určitý segment, také pro nastavení ratingových pravidel, apod. Z právního pohledu je členění na úvěry pro spotřebitele a pro podnikatele důležité zejména pro postavení spotřebitele, kterému je právem poskytována vyšší ochrana.

Z pohledu žadatele o úvěr je asi nejdůležitější charakter daného produktu, který v danou chvíli vyžaduje. Na trhu se vyskytuje mnoho úvěrových produktů, z nichž ty nejobvyklejší uvádím v základní charakteristice:

○ Kontokorentní úvěr

Úvěr poskytovaný na běžném účtu, kdy je banka oprávněna do stanoveného limitu umožnit realizaci plateb klienta i v případě, že nemá na svém účtu dostatek vlastních finančních prostředků. Kontokorent je obvyklým produktem jak pro spotřebitele, tak pro

¹ Marek K., Smluvní obchodní právo - Kontrakty, 4. aktualizované vydání 2008, str. 198

² Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009, str. 87

podnikatele. Základem pro právní úpravu je úvěrová smlouva dle obchodního zákoníku, v praxi bývá zpravidla upraven v rámci smlouvy o běžném účtu.

- Spotřebitelský úvěr: Krátkodobý až střednědobý úvěr, který většinou bývá poskytován neúčelově a splácen formou anuitních splátek. Upraven zákonem č. 321/2001 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. v aktuálním znění (dále zákon o spotřebitelském úvěru). Pokud nespadá do působnosti tohoto zákona, ať už například svojí výší, řídí se zejména obchodním zákoníkem č. 513/1991Sb. v aktuálním znění (dále obchodní zákoník) a dalšími příslušnými soukromoprávními předpisy.

- Hypoteční úvěr: Účelově vázaný úvěr na financování bydlení (nákup, stavba nemovitostí, atd.), většinou zajištěný zástavním právem k nemovitosti. Definuje zákon č. 190/2004 Sb. o dluhopisech v aktuálním znění.

- Úvěrová neboli kreditní karta: Karta z plastické hmoty, která nese údaje svého majitele, umožňující nákupy výrobků a služeb na úvěr. Mohou být úvěrové karty podnikové, kdy placení provádí zaměstnavatel dlužníka srážkou ze mzdy nebo kreditní karty bankovní (nebo od jiné společnosti poskytující úvěrové karty), kdy za klienta platí banka, případně karty cestovní³.

- Leasingový úvěr: V praxi rozlišujeme dva základní druhy leasingu –finanční a operativní. Operativní leasing obvykle nezakládá právo na následné odkoupení věci. Finanční leasing je účelově poskytnutá finanční služba určená ke koupi movité věci, kdy vlastnické právo přechází na leasingového nájemce po splacení celého úvěru. Smlouva je uzavírána jako nepojmenovaná dle § 269, odst. 2. obchodního zákoníku. Práva a povinnosti jejich účastníků se řídí především ustanoveními leasingové smlouvy.

- Termínované úvěry pro podnikatele: „Existují dva základní typy (dle účelu úvěru) – provozní – na pokrytí provozních potřeb - investiční – na investice do nemovitostí, staveb, strojů a zařízení, na nákup cenných papírů a další investice“⁴.

- Revolvingové úvěry: „Umožňují opakované čerpání a splacení úvěru (jednotlivé tranše). V případě vyčerpání celé částky úvěru je možno při splacení jakékoli splátky splacenou sumu opětovně vyčerpat“⁵. Výše úvěru je omezen maximálním limitem.

- Lombardní úvěr: Úvěr zajištěný zástavou movité věci, zejména cenných papírů, někdy také drahých kovů nebo zboží. V praxi je lombardním úvěrem nazýván

³ Fialová H., Malý ekonomický výkladový slovník, 7. vydání, Praha 2004, str. 176

⁴ Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009, str. 96

⁵ Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009, str. 96

například úvěr, který poskytuje ČNB jednotlivým komerčním bankám a který je zajištěn cennými papíry.

2.1.1 Zákonné definice smlouvy o úvěru

Základním kamenem právní úpravy smlouvy o úvěru je obchodní zákoník, který v § 497 definuje základním ustanovením smlouvu o úvěru takto: „smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky“.

„Smlouvou o úvěru ve smyslu obchodního zákoníku není tzv. zbožový nebo dodavatelský úvěr (dodavatel umožní kupujícímu nakládat se zbožím dříve než za ně zaplatil) a také je třeba odlišit úvěry, které podléhají jiné právní úpravě (např. akreditivy, emise obligací, apod.)“⁶.

Zákon o bankách 21/1992 Sb. v aktuálním znění nezná pojem úvěrové smlouvy, ale definuje pojem úvěr. Pro účely tohoto zákona se dle § 1, odst. 2 písm. b) úvěrem rozumí „v jakékoli formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky“. Podle této definice se jedná tedy nejen o peněžní prostředky poskytnuté na základě smlouvy o úvěru podle obchodního zákoníku, ale i jiné peněžní úvěry, jako je například finanční leasing, kreditní karty, splátkový prodej.

Zákon o spotřebitelském úvěru zahrnuje ve své definici spotřebitelského úvěru například i odložené platby, půjčky, atd., na druhou stranu omezuje okruh účastníků v tom smyslu, že jeden z účastníků je vždy spotřebitel. Konkrétní definici můžeme odvodit z § 2 písm. a) „poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, například ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen platit“. Dále negativně vymezuje, co spotřebitelským úvěrem pro potřeby tohoto zákona není.

Pokud tu hovoříme o půjčce, je třeba zmínit rozdíl mezi smlouvou o půjčce a smlouvou o úvěru. Smlouvu o půjčce upravuje občanský zákoník v § 657. Hlavním rozdílem je to, že smlouva o půjčce je reálným kontraktem a její vznik je vázán na předání předmětu půjčky, kdežto smlouva o úvěru je kontraktem konsensuální povahy a vzniká již jejím platným uzavřením. Dalším charakteristickým rozdílem je možnost si u půjčky sjednat úroky na rozdíl od úvěru, kde je úrok podstatnou náležitostí smlouvy.

⁶ Plíva S., obchodní závazkové vztahy, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, a.s. 2009, str. 215

2.2 Spotřebitel

Pojmové vymezení spotřebitele není jednoduché, a to ať se zabýváme jeho vymezením teoretickým nebo právním, neboť ani v právních předpisech není jednoznačné. V české právní úpravě lze nalézt definici spotřebitele ve 3 předpisech.

Jednak je obsažena v § 2 odst. 1 písm. a) zákona 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele, kde: „Spotřebitelem se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická nebo právnická osoba, která nakupuje výrobky nebo užívá služby za jiným účelem než pro podnikání s těmito výrobky nebo službami“.

Soukromoprávní definice je obsažena v § 52 odst. 3 zákona č. 40/1946 Sb. občanského zákoníku (dále občanský zákoník): „Spotřebitelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti“.

Zákon o spotřebitelském úvěru definuje spotřebitele v § 2 odstavec 5 písmeno b) „spotřebitelem fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti a v jejíž prospěch je spotřebitelský úvěr sjednáván“.

Definice evropského sekundárního práva vymezuje spotřebitele jako fyzickou osobu, jež jedná za účelem, který je mimo obsah její činnosti, podnikání nebo profese⁷. Vyjasnění pojmu spotřebitel pro účely poskytování spotřebitelských úvěrů přináší směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru a zrušení směrnice rady 87/102/EHS (dále jen nová směrnice) v článku 3, kde „Pro účely této směrnice se rozumí a) „spotřebitelem“ fyzická osoba, která při operacích, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem nesouvisejícím s její živností, podnikáním nebo povoláním“;

Obecně lze ale říci, že se jedná o účastníka závazkového vztahu, který je ve znevýhodněném postavení a je nutné ho stanovenými zákonnými opatřeními chránit.

2.3 Věřitel

Věřitelem ve smlouvě o úvěru může být peněžní ústav (zejména banky, spořitelny, ale např. též družstevní záložny. Jinými subjekty, jejichž předmětem činnosti je poskytování úvěrů, mohou být ale i subjekty, které k této činnosti získaly pouze živnostenské oprávnění⁸).

⁷ článek 2 Směrnice Rady č. 85/577, o ochraně spotřebitelů

⁸ Pokorná J., Kovařík Z., Čáp a kol, II díl Obchodní zákoník s komentářem, Walter Kluwer ČR, a.s. 2009, komentář k § 499

Zákon o spotřebitelském úvěru hovoří o věřiteli v § 2 odstavci 5 c) jako „o fyzické nebo právnické osobě poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo sdružení takovýchto osob“.

Nová směrnice 2008/48/ES v článku 3 definuje věřitele takto: „fyzická nebo právnická osoba, která v rámci své živnosti, podnikání nebo povolání poskytuje nebo slibuje poskytnout úvěr“; o dlužníkovi hovoří tato směrnice jako o spotřebiteli.

Pokud je v postavení věřitele banka, musí dlužník počítat s tím, že uzavření úvěrové smlouvy bude v praxi předcházet uzavření běžného účtu, které si banky obvykle stanoví jako podmínku nejpozději ve chvíli podání žádosti o úvěr. Má to své opodstatnění a spotřebiteli to může přinést i určité výhody. Historie účtu klienta má vliv na hodnocení jeho bonity a na základě jejího vyhodnocení může banka nabídnout vyšší úvěr nebo výhodnější podmínky (například nižší úrokovou sazbu – díky dobré historii účtu klesá riziková složka úrokové sazby, snižuje se tím marže banky a tím i celková výše úroků). Pro klienta je také splácení z běžného účtu komfortnější záležitostí.

V případě banky věřitele je dlužníková jistota posílena přísnějšími kontrolními mechanismy, daná zejména dohledem České národní banky (dále ČNB) a právními předpisy, které musí banka splnit při získání licence i při výkonu své činnosti. Hlavní kontrolní orgán pro ostatní věřitele, je Česká obchodní inspekce (dále ČOI).

2.4 Dlužník

Dlužníkem může být jakýkoliv subjekt, tedy jak fyzická, tak i právnická osoba. Nová směrnice 2008/48/ES hovoří o dlužníkovi jako o spotřebiteli.

2.5 Vlastní shrnutí

Při porovnání jednotlivých definic zjistíme podstatné rozdíly u pojmů, týkajících se úvěrové smlouvy. Dle mého názoru by mělo dojít k jejich sjednocení do jednoho základního právního předpisu. Například spotřebitel by měl být obecně vymezen a upraven v občanském zákoníku a ostatní právní předpisy by měly úpravu využívat, případně stanovit zužující podmínky pro potřeby dané normy. V tomto případě by mohla napomoci rekodifikace soukromého práva, spočívající ve vytvoření nového občanského zákoníku a úpravách obchodního zákoníku⁹.

⁹ Ludvíková V. - Vláda schválila rozsáhlou rekodifikaci soukromého práva
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/13-vlada-schvalila-rozsahlou-rekodifikaci-soukromeho-prava-.html>

3 Česká právní úprava

Jak již bylo výše řečeno, základní právní úpravou smlouvy o úvěru je obchodní zákoník, který v § 261 odst. 3 písm. d), definuje úvěrovou smlouvu jako tzv. absolutní nebo-li typový obchod. Do těchto smluvních závazků vstupuje v některých případech i občanský zákoník, pokud je jednou ze stran spotřebitel. Spotřebitelské úvěry upravuje zákon o spotřebitelských úvěrech. Nelze zde také pominout komunitární úpravu týkající se zejména ochrany spotřebitele při poskytování úvěrů, dále kapitola 4.

Sjednávání úvěrů by se mělo řídit obecnými zásadami: účelovost (použití prostředků ke konkrétnímu účelu), přímost (použití prostředků jen k vlastním potřebám klienta), termínovanost (omezení doby poskytnutí úvěru a splatnosti na určitou dobu), zajištěnost (většinou vyžaduje věřitel jako záruku navrácení poskytnutých prostředků) a úročitelnost (úročitelnost je pojmovým znakem smlouvy).¹⁰

3.1 Obchodní zákoník

Jednotlivá ustanovení upravující úvěrovou smlouvu najdeme v § 497-507 obchodního zákoníku. Jak již bylo výše řečeno, jde o typový nebo-li absolutní obchod, což znamená, že ať jsou smluvními stranami podnikatelé či nepodnikatelé, bude uzavření smlouvy o úvěru podléhat právní úpravě obchodního zákoníku. Je však důležité říci, že se i u absolutních obchodů uplatní zásada smluvní volnosti. To znamená, že kromě základního ustanovení § 497 a §499, je právní úprava smlouvy o úvěru dispozitivní, což znamená, že smluvní strany si mohou vzájemná práva a povinnosti upravit odchylně nebo je mohou dokonce vyloučit.

Aby byla smlouva uzavřena jako platná, nevyžaduje obchodní zákoník písemnou formu. Písemně musí být smlouva uzavřena pouze v případě, který stanoví § 272 odst. 1 obchodního zákoníku, když alespoň jedna ze smluvních stran projeví vůli uzavřít smlouvu písemně¹¹ a u spotřebitelských úvěrů. Přesto je písemná forma u úvěrových smluv pravidlem, už z důvodu posílení právní jistoty smluvních stran.

Dle pojmových znaků vymezených v základním ustanovení můžeme identifikovat podstatné náležitosti smlouvy¹²:

- určení a individualizace stran

Identifikace dlužníka a věřitele.

- vymezení měny a objemu úvěru

¹⁰ Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009, str. 80

¹¹ Plíva S., obchodní závazkové vztahy, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, a.s. 2009, str. 216

¹² Bejček J., Eliáš, Raban a kol.: Kurs obchodního práva - Obchodní závazky, 3. vydání, 2003 str. 418

Pokud je poskytnut úvěr v cizí měně, musí odpovídat také devizovému zákonu - § 498. Objem, může být vymezen buď pevnou sumou nebo limitem.

- věřitelův závazek poskytnout peněžní prostředky

Na požádání dlužníka dle podmínek ve smlouvě, ve sjednaný den nebo ve sjednané lhůtě - § 501 Čerpání úvěru může být i postupné, tj. v několika jednotlivých částkách, buď v předem určených termínech nebo ve stanovené lhůtě, na pokyn dlužníka. Běžně se v praxi stává, že je také vázáno na předložení dalších dokumentů dlužníkem.

- dlužníkův závazek splatit dluh a úroky

Způsob splácení je sjednán ve smlouvě. Běžně je součástí smlouvy sjednán splátkový kalendář. Splácení je možné sjednat v jiné měně, než ve které bylo čerpáno. „Pokud se strany nedohodnou jinak, je dlužník povinen vrátit peněžní prostředky v měně, v níž mu byly poskytnuty, a v téže měně platit úroky“¹³. Možnost splatit úvěr předčasně se sjedná ve smlouvě. Povinnost platit úroky je podstatnou součástí smlouvy, ale detailní právní úprava výše úroků je dispozitivní.

Pokud je poskytování úvěru předmětem činnosti věřitele, může si za sjednání závazku dohodnout úplatu, stanoví tak kogentní ustanovení § 499 obchodního zákoníku.

Běžně se v praxi setkáváme s dalšími náležitostmi, které nejsou povinné, přesto jim je věnována nemalá pozornost:

- účel (dle § 501, odst. 2)

Nesplněním sjednaného účelu čerpání dle smlouvy se dopouští dlužník trestného činu úvěrového podvodu, podle nového trestního zákoníku 40/2009 Sb. v aktuálním znění a § 211, odstavce 2: „Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel“. Škodou nikoli malou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 25.000Kč. Pachatel v tomto případě hrozí odnětí svobody ve výši až 2 roky nebo zákaz činnosti. Pokud není ve smlouvě uveden účel, může dlužník s finančními prostředky disponovat dle vlastní vůle.

- úroková sazba

Úvěrovou smlouvu nelze sjednat bezúročně. Úroky z úvěru je dlužník povinen platit od doby poskytnutí úvěru do doby jeho splacení. Pokud nejsou úroky stanoveny, platí se v obvyklé výši (§ 502). V pochybnostech se má za to, že sjednaná výše úroků se týká ročního období a většinou také bývá stanovena jako p.a. (per anum). Smluvní strany si ji mohou

¹³ Bejček J., Kotásek J., Marek K., Ondřejová D., Šilhán J., Nástin obchodního práva II – obchodní závazkové vztahy, Brno 2009, str. 40

dohodnout jak fixní nebo-li pevnou, která se nemění po celou dobu trvání závazku, nebo tzv. plovoucí tedy pohyblivou. Změna úrokové sazby však musí být vázána pouze na objektivní kritéria ke konkrétnímu dni, aby nemuselo dojít ke změně smlouvy¹⁴. V praxi jsem se setkala s tím, že banky řeší tuto situaci tak, že u krátkodobých spotřebitelských úvěrů sjednávají sazbu jako pevnou a u kontokorentních úvěrů, u střednědobých nebo dlouhodobých úvěrů sjednávají sazbu ve smlouvě jako pohyblivou. Její aktualizace je navázána na referenční sazbu vyhlášenou ČNB. Změna sazby pak může proběhnout podle aktuální změny referenční sazby nebo při odchylce sazby o určité předem stanovené procento. Aktualizace může probíhat na denní bázi nebo v předem stanovených periodách (např. 2 x ročně k 1.1. a 1.7), záleží na tom, co si smluvní strany dohodnou. Zákon o spotřebitelském úvěru posiluje jistotu spotřebitele tím, že stanovuje povinnost ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvést výši roční procentní sazby nákladů (dále níže) a o její změně dlužníka informovat.

Maximální výše úroků není stanovena. Oporu pro požadavek neuplatňování lichvářských úrokových sazeb představuje jen § 39 občanského zákoníku, jenž stanoví neplatnost právního úkonu, který se svým obsahem nebo účelem přičí dobrým mravům¹⁵. Trestní zákoník 40/2009 Sb. upravuje v § 218 v odst. 1 jako skutkovou podstatu trestného činu lichvu: „Kdo zneužívá něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“; v odst. 2a) „získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,“; v odst. 3b) „...“ získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu“. Vedle nepřiměřené výše úroků, musí být současně naplněna podmínka, že věřitel zneužije něčí tísně, nezkušenosti a za těchto okolností uzavře smlouvu s extrémně vysokým úrokem. Samotné sjednání vysokého úroku lichvou není. Takové ujednání však může být neplatné pro rozpor s dobrými mravy a v rozporu s pravidly poctivého obchodního styku.

¹⁴ rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Odo 1000/2004: Pokud je ve smlouvě o úvěru sjednán způsob určení výše úrokové sazby založený na objektivních kritériích a je stanoven (anebo určitelný) i den rozhodný pro změnu výše úrokové sazby, potom změna těchto kritérií nemá za následek změnu smlouvy, nýbrž jde jen o určení konkrétní výše úrokové sazby k rozhodnému datu. Shora uvedený závěr se ale neuplatní, není-li splněn předpoklad, podle něhož je způsob určení výše úrokové sazby vázán na objektivní (na vůli banky nezávislá) kritéria. V takovém případě je pro změnu původně určené smlouvy výše úroků nezbytná změna smlouvy, ke které může dojít pouze v důsledku shodného projevu vůle smluvních stran.

¹⁵ Na jeho základě již označil Nejvyšší soud (např. v rozhodnutí ze dne 15. 12. 2004 sp. zn. 21 Cdo 1484/2004) za odporující dobrým mravům a tudíž za neplatné úrokové sazby z půjčky, které 4-násobně převyšovaly běžnou sazbu uplatňovanou bankami u daného typu úvěru.

- zajištění

Této otázce věnuje zejména věřitel velkou pozornost. Pro úvěrovou smlouvu se využívají běžné zajišťovací instituty obsažené zejména v obchodním a v občanském zákoníku. Pokud dojde ke zhoršení zajištění nebo zániku zajišťovacích instrumentů, musí dlužník podle § 505 zajištění doplnit, nesplnění této povinnosti může vést až odstoupení od smlouvy věřitel.

- výpověď

„Nestanoví-li smlouva jinou výpovědní lhůtu, může poskytnutí úvěru vypovědět dlužník s okamžitou účinností a věřitel ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena dlužníku. To se týká i smluv uzavřených na dobu určitou“¹⁶.

- eventuální sankční podmínky

Pro případ neplnění podmínek úvěrové smlouvy, především formou smluvních pokut.

3.2 Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru

Implementace směrnice 87/102/EHS do českého právního řádu dala vzniknout zákonu 321/2001Sb o spotřebitelském úvěru, který speciálně stanovuje některé podmínky sjednávání spotřebitelských úvěrů. Vztahuje se na ty případy, kdy na jedné straně vztahu stojí podnikatel a na druhé spotřebitel. Jeho funkcí je zejména posílit postavení spotřebitele.

Jednou z nejdůležitějších povinností, kterou tento zákon stanovuje pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů je uvedení roční procentní sazby nákladů (dále RPSN), a to již v momentě nabídky úvěru s uvedením úrokové sazby či nákladů úvěru - § 3. To znamená, že smlouva nemusí být ještě uzavřena. Tímto zákon napomáhá spotřebiteli, jako laikovi, v orientaci mnoha nabídek trhu. Uvedení pouze samotné úrokové sazby, např. v reklamě, může být velmi zavádějící. Dlužníka pak překvapí například množství poplatků, které jsou spojeny s poskytnutím a správou úvěru. RPSN však obsahuje podíl nákladů z dlužné částky, které musí dlužník zaplatit za jeden rok, tj. včetně všech poplatků. Vzorec pro výpočet RPSN je uveden v příloze zákona.

V praxi se poskytovatelé spotřebitelských úvěrů uvedení RPSN v reklamě spíše vyhýbají a nebo jak ukazují kontroly České obchodní inspekce, která vykonává dohled nad

¹⁶ Bejček J., Kotásek J., Marek K., Ondřejová D., Šilhán J., Nástin obchodního práva II – obchodní závazkové vztahy, Brno 2009, str. 41

dodržováním zákona, tuto podmínku porušují¹⁷. Jde o jednu ze zákonných povinností chránící spotřebitele, kterou lze kontrolovat paušálně, aniž by se jednalo o jednotlivý konkrétní případ.

Zákon však stanoví povinnost uvést RPSN i do smlouvy a to včetně způsobu změny. To činí věřitelům také potíže, protože spočítat RPSN není jednoduché, zejména pokud nejsou údaje pro výpočet u všech případů statické (např. denně se měnící úroková sazba). Proto dochází k porušování i této zákonné podmínky¹⁸. Zákon však dává ještě jednu možnost poskytovateli spotřebitelských úvěrů a to uvedení příkladu výpočtu, což dlužníkovi většinou mnoho nepomůže, neboť výpočet není pro běžného dlužníka zcela přehledný. Pokud nelze stanovit RPSN, musí věřitel uvést maximální výši úvěru a plateb s ním spojených včetně způsobů změny.

Spotřebitel se může v případě, že byl dotčen porušením zákona o spotřebitelském úvěru, obrátit na ČOI, která provádí kontrolu u nebankovních subjektů a v případě podnětu spotřebitele i u bankovních subjektů, kde je běžná kontrola ztížena povinností bank dodržovat bankovní tajemství.

Zákon dále stanoví, že smlouva o spotřebitelském úvěru musí být, na rozdíl od smlouvy o úvěru podle obchodního zákoníku, uzavřena vždy v písemné podobě a jedno její vyhotovení musí obdržet spotřebitel. To je důležité zejména pro banky, které čím dál více svých produktů zahrnují do elektronického bankovníctví a spotřebitelské úvěry nejsou výjimkou. Smlouva musí mimo jiné obsahovat i maximální výši úvěru a splátkový kalendář.

Na závěr je nutné říci, že nespĺňuje-li smlouva náležitosti uvedené v § 4 a spotřebitel tuto skutečnost u věřitele uplatní, pokládá se úvěr podle § 6 za úvěr úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy (dle ČNB) a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr se stávají relativně neplatnými¹⁹.

Ještě považuji za důležité zmínit jedno oprávnění, které zákon spotřebiteli přiznává v § 11, a to možnost předčasného splacení. „V takovém případě má spotřebitel nárok na snížení plateb ze spotřebitelským úvěrem souvisejících o takovou částku, aby splacením spotřebitelského úvěru před dobou splatnosti nezískal žádný z účastníků smlouvy o

¹⁷ Zdroj ČOI: Praha [10.11.2008] - Podobně jako ve II.čtvrtletí, tak i ve III.čtvrtletí 2008 prokázala kontrola reklam spotřebitelských úvěrů porušení zákona v cca 20% případů. <http://www.coi.cz/cs/tiskovy-servis/vysledky-kontrol/v-kazde-pate-reklame-na-spotrebitelsky-uver-chybi-rpsn.html>

¹⁸ Zdroj ČOI: Praha [11.8.2008] - Porušení bylo zjištěno u 54,1 % kontrolovaných smluv a to zejména tím, že tyto smlouvy neobsahovaly veškeré zákonem stanovené náležitosti. <http://www.coi.cz/cs/tiskovy-servis/vysledky-kontrol/vice-jak-polovina-smluv-o-spotrebitelskych-uverech-porusuje-zakon-2.html>

¹⁹ Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009, str. 90

spotřebitelském úvěru nepřiměřený prospěch na úkor ostatních účastníků.“ V praxi se setkáváme běžně s poplatky za předčasné splacení a nebo s tím, že dlužník musí doplatit celkovou výši úrokové sazby bez ohledu na zkrácení doby splatnosti. Pokud se bude spotřebitel bránit, musí věřitel dokázat, že nejde o nepřiměřený prospěch. Protože doposud nebyla stanovena částka, která by přibližovala „nepřiměřený prospěch“, bylo obtížné prokázat, zda jsou poplatky a úroky placené při předčasné splátce oprávněné. Nová směrnice 2008/48/ES umožňuje členským státům omezit právo na odškodnění pro věřitele stanovením minimální částky, kterou musí souhrn mimořádných splátek přesáhnout, aby mohl věřitel odškodnění uplatnit. Směrnice stanovuje pro tuto částku maximální limit 10 000 EUR, kterou vnitrostátní právo nesmí překročit. Stanovení konkrétní částky je však na rozhodnutí členského státu, kdy směrnice doporučuje zohlednit průměrnou výši poskytovaných úvěrů na trhu daného státu.

Z druhé strany využívají věřitelé svoji povinnost přijmout předčasnou splátku a uvádí možnost předčasného splacení jako konkurenční výhodu, čímž spoléhají na obecné povědomí spotřebitele, který neví, že jde o zákonnou povinnost.

3.3 Občanský zákoník

Jednou ze zásad obchodního zákoníku je i zásada ochrany spotřebitele, jejíž uplatnění nalezneme mimo jiné i v kogentním ustanovení § 262 odst. 4: ... „ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku.“

„Tato úprava přináší do úpravy obchodního zákoníku nový prvek zásadního významu, a to, že v určitých případech a určitém rozsahu budou mít smluvní strany jedné smlouvy ve vztahu založeném touto smlouvou různý právní režim“²⁰.

Pokud je úvěrová smlouva uzavřena mezi nepodnikateli, bude smluvní základ postaven na úvěrové smlouvě podle obchodního zákoníku. Podle občanského zákoníku se

²⁰ Tomsa, M. Obchodní závazkové vztahy a občanský a obchodní zákoník po novele. Obchodní právo 2001, č. 4, s. 8

budou v tomto případě řídit obecné závazky jako promlčení, odpovědnostní závazky, bezdůvodné obohacení, apod.

Občanský zákoník také obsahuje v § 55 obecnou úpravu zakázaných smluvních ujednání. Podle ustanovení § 55 odst. 1 občanského zákoníku se smluvní ujednání spotřebitelských smluv nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se nesmí vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své postavení. V ustanovení § 55 odst. 2 je stanoveno, že ujednání ve spotřebitelských smlouvách, která jsou vymezeny v § 56 se považují za platná, pokud se spotřebitel jejich neplatnosti nedovolá.²¹ V současné době je připravovaná novela občanského zákoníku (s navrhovanou účinností od léta tohoto roku), která již byla schválena poslaneckou sněmovnou a která mění tuto relativní neplatnost na absolutní²². V současné době se také Ústavní soud zabývá podanou ústavní stížností na zrušení části ustanovení občanského zákoníku, týkající se relativní neplatnosti. Pokud bude novela občanského zákoníku schválena, nemusí být v této věci rozhodnuto.

Vztah obchodního zákoníku s občansko právními předpisy je obecně řešen v § 1 odst. 2 obchodního zákoníku, kde je řečeno: „Právní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad, na kterých spočívá tento zákon“.

3.4 Úvěrové podmínky

Detaily závazkového vztahu bývají často velmi podrobně sjednány v tzv. úvěrových nebo bankovních podmínkách, na které se smlouva výslovně odkazuje. Těmto podmínkám je věnována, zejména bankami, velká pozornost a často bývají velmi rozsáhlé. Obchodní zákoník to nevylučuje, a proto věřitelé tuto možnost hojně využívají. Jde o obchodní podmínky ve smyslu ustanovení § 273 odst.1 obchodního zákoníku, které říká, že „část obsahu smlouvy lze určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám uzavírajícím smlouvu známé nebo k návrhu přiložené.“

Obchodní podmínky, které nejsou vypracovány odbornými nebo zájmovými organizacemi (tedy například podmínky vypracované jinými bankami než ČNB), se považují za „jiné“ i když mívají někdy v názvu všeobecné. Patří sem i úvěrové podmínky. „Aby se tyto

²¹ čerpáno z [8.4.2008]

http://www.spotrebitelem.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=102727&Itemid=351

²² Kučera P.[20.3.2010], Nenápadná změna: Spotřebitelé získají silnější zbraň
<http://aktualne.centrum.cz/finance/nakupy/clanek.phtml?id=663713>

obchodní podmínky staly součástí určité smlouvy, musí být splněna vedle výslovného odkazu ještě další podmínka, a to buď že jde o obchodní podmínky stranám uzavírajícím smlouvu známé, nebo musí být tyto obchodní podmínky přiložené k návrhu smlouvy. V případě sporu musí znalost obchodních podmínek prokázat smluvní strana, která se těchto podmínek dovolává²³.

To má svůj dopad na změnu úvěrových podmínek. Názory na způsob změny podmínek se liší. V odborné literatuře nalezneme názor, že „nestačí, aby smluvní strana, která obchodní podmínky vydala, oznámila jejich změnu a v oznámení uvedla, že pokud druhá strana nesdělí svůj nesouhlas do určité doby, platí změna za schválenou (§ 44 odst. 2 občanského zákoníku)²⁴. Praxe je však opačná. Pro banky by totiž znamenala jakákoliv změna obchodních podmínek (ale například i ceníku) automaticky uzavření nových smluv se všemi zákazníky. Markantní je to především u běžných účtů, kde se jedná většinou o smlouvy uzavřené na dobu neurčitou, ale i u úvěrových smluv se tak často děje. Banky se tak často snaží dát přímo do smluv určitý mechanismus pro jednostrannou změnu smlouvy, nebo při změně informují klienta s dodatkem, že pokud se klient negativně nevyjádří, považují to za souhlas. Jak klienty, tak bankami je tato praxe obecně akceptována. Bez této obecné akceptace tohoto stavu by byly vztahy mezi klienty a bankami velmi výrazně paralyzovány.

V obchodních závazkových vztazích mezi podnikateli by neměl být v tomto směru problém, neboť je tu plně uplatňován princip smluvní volnosti.

Pokud věřitel používá standardizované obchodní podmínky, ale ve smlouvě si sjedná některé podmínky odchylně, má smluvní ujednání dle § 273 odst.2 přednost.

3.5 Vlastní shrnutí české právní úpravy

Díky dualistické úpravě soukromého práva a roztržtění úpravy, týkající se ochrany spotřebitele, je třeba brát velký zřetel na to, která oblast podléhá úpravě občanskému zákoníku, která obchodnímu zákoníku a je třeba zohlednit další soukromoprávní předpisy posilující postavení spotřebitele. Tento stav je dle mého názoru nevyhovující. Vzorem by nám mohla být úprava v německém právu, kde je úvěrová smlouva upravena komplexně v občanském zákoníku, včetně ochrany spotřebitele (dále kapitola 5).

Velmi mě také zaujal rozpor názorů, týkající se změny obchodních podmínek bank. Pokud ustálená praxe nepoškozují spotřebitele, což jistě není cílem bank, nepředpokládám, že by se na situaci něco změnilo.

²³ Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009, str. 27

²⁴ Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009, str. 28

4 Komunitární úprava

Česká republika se od 1. května 2004 stává členem Evropské unie. Svým vstupem převzala i závazek uvést český právní řád do souladu s právními předpisy EU. Jednou ze zvláště zdůrazněných oblastí sblížení legislativy je právě ochrana spotřebitele. Dne 14. dubna 1975 schválila Rada EHS předběžný program politiky na ochranu a k informování spotřebitelů obsahující pět základních práv spotřebitelů²⁵. Následně byla vydána řada směrnic, týkající se, mimo jiné, i spotřebitelských úvěrů.

4.1 Směrnice 87/102/EHS

Rada přijala 22. prosince 1986 směrnicí č. 87/102/EHS, jejíž cílem bylo sblížení předpisů členských států v oblasti spotřebitelských úvěrů, která byla doplněna a upravena směrnicí z 22. února 1990 (č. 90/88/EHS). Obě směrnice jsou založeny na principu minimální harmonizace a upravují pouze základní regulační rámec standardů pro spotřebitelský úvěr v rámci EU. Při implementaci těchto směrnic a tvorbě právních předpisů šly jednotlivé státy vlastní cestou a díky tomu jsou jednotlivé národní právní úpravy odlišné a nepřehledné.

Cílem první směrnice týkající se spotřebitelských úvěrů bylo²⁶ zaručit spotřebiteli právo na informace, zavedení RPSN, upravit právo na předběžné vypořádání úvěru, ochrana dlužníka v případě postoupení úvěrové smlouvy jinému věřiteli a zavedení kontrolních mechanismů.

4.1.1 Implementace do českého práva

Implementace směrnice 87/102/EHS do českého právního řádu dala vzniknout zákonu 321/2001Sb o spotřebitelském úvěru, který upravuje práva a povinnosti spojené s nabídkou a poskytováním spotřebitelských úvěrů. Implementace byla provedena téměř doslovným překladem směrnice 87/102/EHS. Díky tomu, jak praxe také posléze potvrdila, vznikla úprava, která je pro svůj účel neúplná a je v nesouladu se zavedenou terminologií a se systematikou českého právního řádu.

4.1.2 Problémy z praxe

Jedním z problémů, které vyvstaly při aplikaci tohoto zákona, je jeho věcná působnost. Směrnice 87/102/EHS popisuje smlouvu o úvěru jako „odložená platba, půjčka nebo jiná podobná finanční služba“, na rozdíl od toho je spotřebitelský úvěr definován v zákoně o

²⁵ Pelikán T., [26.7.2004] Právní úprava ochrany spotřebitele
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-ochrana/pravni-uprava-ochrany-spotrebitel/1001142/17476/>

²⁶ Sagit, Spotřebitelský úvěr – právní úprava a její změny [1.5.2004]
http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=EU_292.HTM

spotřebitelském úvěru jako „poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, například ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci“. Snahou zákonodárce bylo zřejmě upřesnit finanční produkty, na které se zákon vztahuje a zajistit tak maximální ochranu spotřebiteli pro všechny úvěry komerčního charakteru. Při praktickém používání zákona však vznikly výkladové problémy, jako například u leasingové smlouvy. Judikatura se k této otázce postavila zcela jednoznačně²⁷. Leasingová smlouva je v ní označena za jednu z možných forem poskytnutí spotřebitelského úvěru ve smyslu § 2 písm. a) zákona o spotřebitelském úvěru. Nová směrnice výslovně zmiňuje leasingové smlouvy v čl. 2 odst. 2 písm. d), podle kterého jsou „z působnosti směrnice vyloučeny smlouvy o pronájmu a nebo leasingové smlouvy, u kterých není stanovena povinnost odkupu předmětu smlouvy ani ve smlouvě samotné, ani v jiné samostatné smlouvě; má se za to, že povinnost existuje, pokud o tom rozhoduje jednostranně věřitel;“

Za nedostatečně upravenou považují problematiku popsanou v § 8, která stanovuje, že „(1) Jestliže spotřebitelský úvěr poskytuje dodavatel a spotřebitel odstoupí od smlouvy o dodání zboží nebo služeb, vrátí mu dodavatel splacený spotřebitelský úvěr; tím není dotčen nárok spotřebitele na náhradu způsobené škody podle zvláštních právních předpisů. Od smlouvy lze odstoupit pouze v případech, které stanoví zákon nebo smlouva.“. V praxi tedy může nastat situace, že si zakoupím zboží a na jeho pořízení si vezmu úvěr. Pokud odstoupím od smlouvy například pro výskyt neodstranitelné vady věci, musí mi být vrácena splacená část spotřebitelského úvěru. V této situaci mohou vystupovat buď dva subjekty: dodavatel na straně jedné – který prodává zboží a zároveň poskytuje úvěr a spotřebitel na straně druhé – který kupuje zboží a úvěr splácí. Zde problém nevidím.

V případě, že v této situaci vystupují tři subjekty: na straně jedné dodavatel – který prodává zboží a na základě nějakého ekonomického propojení zprostředkovává poskytnutí úvěru od věřitele a na straně druhé spotřebitel – který kupuje zboží a úvěr splácí. V tomto případě mohou dle mého názoru teoreticky nastat dvě sporné situace. V praxi k tomu ovšem pravděpodobně nedojde, neboť smluvní podmínky mají jak dodavatel, zejména pak věřitel dobře ošetřeny.

- skryté financování

Pokud si dle výše uvedené modelové situace koupím zboží, na které dostanu úvěr od věřitele, kterým není prodávající, může dojít k poskytnutí peněžních prostředků na základě

²⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 9. 2005, č. j. 10 Ca 5/2004-27, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. listopadu 2007, sp. zn. 6 As 19/2006.

smlouvy s věřitelem buď přímo kupujícímu, tedy neúčelově. Pak ale tento vztah považuji za klasický dvoustranný smluvní vztah na základě smlouvy o úvěru. Nebo může dojít k odeslání finančních prostředků věřitelem přímo prodávajícímu, tedy účelovému vyčerpání, a prodávající dle smlouvy odešle zboží kupujícímu. V tomto případě pak může nastat sporná situace v případě odstoupení od smlouvy, kdy je zboží vráceno prodávajícímu a dle výše uvedeného § 8 vrátí prodávajícímu splacený spotřebitelský úvěr. Vzhledem k tomu, že prodávající obdržel hned zpočátku celou výši kupní ceny na základě profinancování od věřitele, navrátí kupujícímu celou částku. Kupující by pak měl následně nesplacenou část úvěru věřiteli jednorázově doplatit. Pokud to však nemají smluvně upraveno, kupující tuto povinnost ze zákona nemá a dochází tak, pokud to tak mohu nazvat ke „skrytému financování“. Předpokládám, že záměrem tohoto paragrafu bylo, aby v případě odstoupení smlouvy došlo k vzájemnému vyrovnání závazků, kdy v ideálním případě prodávající, po odstoupení od smlouvy a vrácení zboží, odešle věřiteli poskytnuté plnění a věřitel pak vrátí kupujícímu splacenou část úvěru. Věřím, že ve většině případů je využíván tento model, přesto se domnívám, že zákonná úprava není v tomto případě dostatečná a ponechává tu prostor pro různé machinace.

- možnost spotřebitele obrátit se na věřitele

Dále zde vidím problém v úpravě § 9, která umožňuje spotřebiteli, obrátit se přímo na věřitele s žádostí o vrácení spotřebitelského úvěru, pokud ...“mezi věřitelem a dodavatelem byla uzavřena smlouva o výhradním obchodním zastoupení při poskytování spotřebitelského úvěru, na jejímž základě byl poskytnut spotřebitelský úvěr“... Toto ustanovení zbytečně zužuje spotřebiteli možnost jeho uplatnění, dovolím si říct, že ho činí v podstatě nepoužitelným. Mezi věřitelem a dodavatelem je uzavíráno ekonomické propojení některou z forem zprostředkovatelských smluv, např. komisionářská, atd. Rozhodně s případy, kdy bude uzavřena smlouva o výhradním obchodním zastoupení, se v praxi téměř neseťkáme.

- kontrolní mechanismy

Zákon o spotřebitelském úvěru uvádí ČOI jako odpovědný orgán nad dodržováním plnění tohoto zákona ČOI. Kontrolu nad bankami činí obecně ČNB. Vidím jako vhodné doplnění ČNB jako druhý odpovědný orgán s uvedením věcné působnosti pro banky přímo do zákona, neboť tak stejně vystupuje (činí tak návrh zákona, blíže kapitola 4.2.3). ČNB by dále vystupovala jako hlavní a komplexní dohled nad činnostmi bankovních institucí.

4.2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES

V době přijetí směrnice 87/102/EHS nebyl finanční trh spotřebitelskými úvěry tolik naplněn. Od té doby však prošel dramatickým vývojem a stávající legislativa se stala nedostatečnou. Je nutné zmínit i sekundární efekt zvýšené poptávky po spotřebitelských úvěrech, kterou podporuje i momentální „celosvětová finanční krize“ a to je předlužování. Tento problém se neobjevuje pouze v naší republice, ale i v jiných státech.

Posílit pozici spotřebitele při zvyšujícím se objemu poskytovaných spotřebitelských úvěrů, ale například i zamezit předlužování domácností a sjednocení legislativy členských států je snahou nové směrnice 2008/48/ES, která vzešla ze studií Evropské unie. Evropským parlamentem a Radou byla po dlouhých jednáních přijata 22.května 2008 a zveřejněna v Úředním věstníku. Členské státy mají za povinnost transponovat tuto směrnici do svého práva do 12. května 2010.

Hlavním cílem směrnice je zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitelů a sjednocením pravidel zjednodušit získávání přeshraničních úvěrů. Nová právní úprava nahrazuje tu stávající, která již neodpovídá současnému vývoji úvěrových produktů nabízených spotřebitelům na trhu.

4.2.1 Harmonizace práva EU a ČR

Směrnice je založena na principu maximální harmonizace, přičemž členským státům se dává v určitých případech možnost, aby některé aspekty regulovaly samostatně, tzv. diskrece. Princip maximální či plné harmonizace vychází z předpokladu, že „plná harmonizace je nezbytná pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů ve Společenství, a pro vytvoření skutečného vnitřního trhu. Členským státům by proto nemělo být povoleno zachovávat ani zavádět jiná vnitrostátní ustanovení, než která jsou stanovena v této směrnici.“²⁸

Důvodem jsou i zprávy o uplatňování směrnice 87/102/EHS, které v roce 1995 a 1996 Komise předložila. „Tyto zprávy a konzultace odhalily významné rozdíly mezi právními předpisy jednotlivých členských států v oblasti poskytování úvěrů pro fyzické osoby obecně a spotřebitelských úvěrů zvláště. Důsledkem těchto rozdílů bylo narušení hospodářské soutěže mezi věřiteli ve Společenství a vytváření překážek na vnitřním trhu tam, kde členské státy přijaly různá kogentní ustanovení přísnější než ustanovení směrnice. Rovněž tak byla

²⁸ bod 9 Důvodová zpráva směrnice 2008/48/ES

omezena schopnost spotřebitele přímo využít postupně rostoucí dostupnost přeshraničních úvěrů²⁹.

Vzhledem k tomu, že v některých státech byla úroveň ochrany spotřebitele velmi vysoká, mohlo by dojít uplatněním principu maximální harmonizace ke snížení již vytvořeného standardu. Proto byla zachována možnost členskému státu přijmout odchylnou úpravu, ale pouze v některých ustanoveních směrnice a v rámci určitých mezí daných směrnicí.

4.2.2 Implementace do českého právního řádu

Implementace nové směrnice 2008/48/ES má být provedena do našeho právního řádu do 12. května 2010 a bude pravděpodobně provedena zejména novelizací zákona o spotřebitelských úvěrech (dále návrh zákona).

Návrh zákona o spotřebitelských úvěrech, který však obsahoval jen zlomek požadavků nové směrnice³⁰, byl neúspěšně předložen poslanecké sněmovně na jaře roku 2009. Ve svém stanovisku ze dne 18.5.2009 vyjádřila vláda s tímto návrhem nesouhlas, „neboť se neztotožňuje s názorem, že navržené změny v zákoně o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru naplní očekávání s těmito změnami spojená. Vláda preferuje dosažení stavu, kdy spotřebitel při sjednávání spotřebitelského úvěru činí informovaná rozhodnutí za transparentních podmínek. Tento cíl sleduje nová směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru, jejíž transpozici vláda připravuje s tím, že nový zákon o podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru by měl nabýt účinnosti dnem 1. května 2010.“

Gesci nad převzetím směrnice má Ministerstvo průmyslu a obchodu, spolugesci Ministerstvo financí. Nově zpracovaný návrh zákona s navrženou účinností od 1. ledna 2011, komplexně přijímá novou směrnici a novelizuje zákon o spotřebitelských úvěrech. Byl předložen vládou 24.2.2010 poslanecké sněmovně, která tento návrh 10.3.2010 v prvním čtení přijala³¹. Níže jsou uvedeny nejdůležitější novinky, které mne zaujaly a které nová směrnice přináší s odkazem na jejich pojetí v návrhu zákona přijatém prozatím poslaneckou sněmovnou. Proces schvalování však ještě není u konce, proto není jisté, zda bude v této podobě schválen.

²⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Konzultační materiál ke směrnici 2008/48/ES

³⁰ návrh obsahoval: omezení výše RPSN, stanovení maximální přípustné výše plateb souvisejících se spotřebitelským úvěrem

³¹ Vládní návrh - sněmovní tisk 1055 - usnesení č. 1607 <http://www.psp.cz/sqw/hl.sqw?o=5&s=75&d=20100310>

4.2.3 Přínosy směrnice 2008/48/ES³²

○ věcná působnost

V návrhu zákona, který transponuje novou směrnicí je uvedeno: „Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje některá práva a povinnosti související s odloženou platbou, půjčkou, úvěrem nebo jinou obdobnou finanční službou poskytovanou nebo přislíbenou spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem (dále jen „spotřebitelským úvěr“).“ Nově se zde objevuje pojem „jinou obdobnou finanční službou“, což působnost zákona o spotřebitelském úvěru rozšiřuje. Tento pojem se již vyskytoval ve směrnici 87/102/EHS v definici spotřebitelského úvěru, ale při transpozici do českého práva nebyl použit, což způsobilo spory o působnosti zákona na některé finanční služby.

Směrnice (a stejně tak i návrh zákona) zužuje věcnou působnost zákona výčtem právních vztahů, u kterých je třeba použít zvláštní právní úpravu nebo které jsou svým charakterem zvláštní a právní úprava se na ně nevztahuje.

Oproti stávající úpravě se působnost zákona nebude vztahovat například na půjčky nebo úvěry, které:

- slouží ke splacení, resp. refinancování úvěru nebo půjčky, která financovala některý z výše zmíněných účelů, případně refinancování uvedených úvěrů
- jejichž celková hodnota je nižší než 5 000 Kč nebo vyšší než 1 880 000 Kč. Doposud byla horní hranice omezena částkou 800 000 Kč.)
- nabízí zaměstnavatel svým zaměstnancům jako vedlejší činnost, a to v případě, že jsou poskytovány bez úroků nebo s roční procentní sazbou nákladů nižší než jsou sazby obvykle nabízené na trhu, a které nejsou obecně nabízeny veřejnosti
- jsou sjednány s obchodníkem s cennými papíry nebo bankou a jejichž účelem je provedení operace s investičním nástrojem. Jedná se o specifické obchody upravené jiným právním předpisem (zákonem o podnikání na kapitálovém trhu)
- jsou poskytovány omezenému okruhu osob, ve veřejném zájmu, bezúročně nebo s úrokovými sazbami nižšími než jsou obvykle nabízeny na trhu
- vyloučeno je rovněž urovnání dosažené před soudem nebo jiným orgánem stanoveným zákonem mající charakter půjčky nebo úvěru

³² Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

- z působnosti zákona je také vyčleněno bezplatné odložení platby stávajícího dluhu, kdy nedochází ke zhoršení postavení spotřebitele
- finanční služby, při jejichž poskytnutí je věřiteli přenechána movitá věc a věřiteli nevzniká právo na vrácení peněz. (provozování činnosti zastaváren).

- právo na předsmulvni informace

Těžiště nové právní úpravy spočívá zejména ve výčtu informací, které je věřitel, případně zprostředkovatel, povinen poskytnout spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. V zájmu posílení informovanosti spotřebitele se rozlišuje mezi předsmulvni a smluvními informacemi. Předsmulvni informace budou poskytovány formou formuláře "standardní evropské informace o spotřebitelském úvěru", který je přílohou směrnice. Včasné a úplné informace, které musí být ve formuláři stejně výrazně vytištěny, jsou nezbytným předpokladem pro to, aby spotřebitel mohl srovnat různé nabídky na trhu a na základě toho se kvalifikovaně rozhodnout. Tento formulář představuje tzv. informační minimum, na základě kterého by měl být spotřebitel schopen správně posoudit, zda nabídka odpovídá potřebám a jeho finanční situaci. Jedná se o významné ustanovení z hlediska ochrany spotřebitele, neboť brání například tomu, aby v záplavě nepodstatných informací, uváděl věřitel drobným a nevýrazným způsobem informace zásadní a podstatné pro jeho rozhodování. Forma poskytnutí informace na jednotném formuláři je pro spotřebitele vhodná, neboť poskytuje přehledné srovnání nabídek různých subjektů. Zda se nedočká tato povinnost pouze formálního plnění ukáže až praxe.

Směrnice reaguje na současné standardy v poskytování úvěrů prostředky komunikace na dálku nebo prostředky hlasové komunikace. I v tomto případě je zvlášť řešena otázka poskytování informačního minima.

- posouzení úvěruschopnosti

Novinkou oproti stávající právní úpravě je povinnost věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Důvodem je jednak ochrana spotřebitelů před rizikovými úvěry a dále ochrana společnosti před rostoucí zadlužeností domácností. Ta v české republice dosáhla na konci roku 2009 částky 973,5 miliardy korun, což je osminásobně více jak v roce 2000. Přesto u nás není situace nijak riziková, ale také není zanedbatelná. Relativní zadlužení domácností v ČR dosahuje pouze 53 procent úrovně eurozóny³³.

³³ Zadlužení českých domácností od roku 2000 vzrostlo osmkrát [12.3.2010]

<http://www.finance.cz/zpravy/finance/255813-zadluzeni-ceskych-domacnosti-od-roku-2000-vzrostlo-osmkrat/>

- uzavření smlouvy

K posílení právní jistoty přispívá rovněž nová povinnost věřitele poskytnout spotřebiteli bezplatně kopii návrhu smlouvy. Spotřebitel se může předem seznámit s obsahem smlouvy a zvážit její uzavření. Směrnice obsahuje výčet náležitostí, které musí smlouva obsahovat. V návrhu zákona jsou povinné náležitosti uvedeny v jeho příloze. Smlouva musí být uzavřena v písemné formě nebo na jiném trvalém nosiči - „každý nástroj, který umožňuje spotřebiteli ukládat informace určené jemu osobně, a to způsobem vhodným pro jejich budoucí použití, po dobu přiměřenou jejich účelu, a který umožňuje reprodukci uložených informací v nezměněném stavu“.

Zároveň nová směrnice obsahuje informační povinnost věřitele, jež je povinen splnit v průběhu trvání spotřebitelského úvěru (změna úrokové sazby, možnost přečerpání). V případě, kdy smlouva o spotřebitelském úvěru neobsahuje potřebné informace a spotřebitel se této skutečnosti dovolá, úročí se spotřebitelský úvěr od počátku, tj. od okamžiku uzavření smlouvy s věřitelem pouze ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy. Jedná se o obdobný sankční mechanismus, který obsahovala i stávající právní úprava. Jediným rozdílem oproti současnému stavu je okamžik, od kdy nastanou účinky uplatnění práva spotřebitele.

- předčasné splacení

Dále nová směrnice podrobněji upravuje podmínky předčasného splacení úvěru. Spotřebitel má právo kdykoli zcela nebo zčásti splnit své závazky plynoucí z úvěrové smlouvy. O způsobu předčasného splacení a způsobu výpočtu odškodnění pro věřitele musí být spotřebitel informován již v rámci předmluvních a smluvních informací. Pokud spotřebitel využije této možnosti a provede předčasnou splátku, má nárok na snížení celkových nákladů úvěru, jež sestávají z úroku a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy. Věřiteli je v takovém případě přiznáno právo na odškodnění spravedlivých a objektivně odůvodněných nákladů spojených s předčasným splacením úvěru. Nová směrnice je v tomto případě konkrétnější a stanovuje mantinely pro výši odškodnění. Konkrétně „...nesmí přesáhnout 1 % předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru, pokud doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem smluvního vztahu přesahuje jeden rok. Pokud je tato doba kratší, nesmí výše náhrady nákladů přesáhnout 0,5 % předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru“. Současně se stanoví, že „...žádné odškodnění nesmí přesáhnout částku úroku, kterou by spotřebitel zaplatil během doby od předčasného splacení do sjednaného konce smluvního vztahu“. Zároveň nová směrnice uvádí negativní vymezení, kdy věřitel nemůže uplatnit nárok na odškodnění (například pokud splacení bylo

provedeno v období, pro které není stanovena pevná výpůjční úroková sazba, tj pevná úroková sazba). Nová směrnice pak nechává prostor členským státům pro stanovení konkrétnějších podmínek pro výši odškodnění. Ale kogentně stanoví, že: „Žádné odškodnění nesmí přesáhnout částku úroku, kterou by spotřebitel zaplatil během doby od předčasného splacení do sjednaného konce úvěrové smlouvy“.

Tímto ustanovením by měl být vyřešen problém s výkladem ustanovení § 11 zákona o spotřebitelském úvěru, který stanoví, že předčasným splacením úvěru nemá získat žádný z účastníků smlouvy o spotřebitelském úvěru nepřiměřený prospěch na úkor ostatních účastníků.“ Tato formulace přináší v praxi velké problémy, protože definici nepřiměřeného, resp. přiměřeného prospěchu nepřinesl dosud ani zákonodárce ani judikatura.

- odstoupení od smlouvy bez udání důvodu

Další zásadní změnou oproti stávající právní úpravě je zakotvení práva spotřebitele na odstoupení od smlouvy do 14 kalendářních dnů od jejího uzavření. Tato možnost tu již je, ale pouze u smluv uzavíraných na dálku nebo u smluv uzavíraných mimo provozovnu. Tento krok nemusí být spotřebitelem nijak zdůvodňován a věřitel nesmí vůči němu v tomto případě uplatnit žádnou sankci. To je z pohledu praktické aplikace velmi důležité. To by mělo zamezit působení takových subjektů na trhu, kteří využívají pro získání klienta nekalých praktik (pocit vděčnosti na předváděcích akcích) a spotřebitel si až posléze uvědomí, co vlastně uzavřel. Čtrnáctidenní lhůta má spotřebiteli umožnit plně si uvědomit svá práva a povinnosti plynoucí ze smlouvy, a poskytnout dostatek času pro porozumění, zvážení a ověření veškerých poskytnutých informací.

- vázaný úvěr

Je zde vhodné zmínit i nový pojem „vázaný úvěr“, který se v nové směrnici objevuje. Směrnice ho definuje jako smlouvu, „kde dotyčný úvěr slouží výhradně k financování smlouvy o dodání konkrétního zboží nebo poskytnutí konkrétní služby a tyto dvě smlouvy tvoří z objektivního hlediska obchodní celek; má se za to, že se jedná o obchodní celek, pokud úvěr pro spotřebitele financuje sám dodavatel zboží nebo poskytovatel služby nebo, v případě úvěru financovaného třetí osobou, pokud věřitel využije služeb dodavatele zboží nebo poskytovatele služeb v souvislosti s uzavřením nebo přípravou úvěrové smlouvy nebo pokud je konkrétní zboží nebo poskytnutí konkrétní služby výslovně uvedeno v úvěrové smlouvě“. Mezi smlouvou o vázaném úvěru a kupní smlouvou existuje vzájemná souvislost, respektive úvěrová smlouva je jednostranně závislá (§ 275 odst. 3 obchodního zákoníku) na smlouvě o dodání zboží nebo poskytnutí služby. Proto odstoupí-li spotřebitel od kupní smlouvy, neměl by být, podle nové směrnice, nadále vázán smlouvou o vázaném úvěru. S uplatněním

uvedených práv nesmí být spojováno navýšení nákladů na spotřebitelský úvěr, neboť uvedené důsledky byly vyvolány neplněním ze strany dodavatele nebo tím, že dodavatel neplnil řádně.

Na rozdíl od stávající úpravy je v nové směrnici definován zprostředkovatel, jako osoba, „která není věřitelem a která v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání za odměnu nabízí spotřebiteli možnost uzavřít smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, s věřitelem nebo mu pomáhá tuto smlouvu uzavřít nebo ji jménem věřitele uzavírá“. To, že tato definice je i v návrhu zákona, by mělo vyřešit problémy, se kterými se museli spotřebitelé potýkat pokud se chtěli obrátit na věřitele, a to pouze v případě, že byla mezi dodavatelem a věřitelem uzavřena smlouva o výhradním obchodním zastoupení.

Zajímavé je také, jakým způsobem transponovali zákonodárci podmínky pro uplatnění prostředků nápravy u vadného zboží či služby i vůči věřiteli, pokud prostředky nápravy vůči dodavateli byly, avšak neúspěšně, uplatněny. Rozsah a podmínky pro uplatnění těchto prostředků nápravy, byla přenechána na členských státech. Rozsah prostředků nápravy v našem právním řádu je již obecně dán ustanoveními občanského zákoníku v závislosti na druhu smluvního typu. Nároky vyplývající z uplatnění odpovědnosti za vady se odvíjejí dále od charakteru zjištěné vady.

Na rozdíl od stávající právní úpravy, kdy se může spotřebitel obrátit i na věřitele, pokud mezi věřitelem a dodavatelem byla uzavřena smlouva o výhradním obchodním zastoupení, upravuje návrh zákona toto právo spotřebitele nově takto: „Pokud spotřebiteli soudem přiznané nebo prodávajícím či poskytovatelem služby uznané právo na peněžité plnění nebylo ze strany prodávajícího nebo poskytovatele služby dobrovolně uspokojeno, ručí za uspokojení tohoto práva věřitel“.

Spotřebitel tak může vůči věřiteli, jako ručiteli pohledávky, uplatnit právo na peněžité plnění uznané prodávajícím resp. poskytovatelem služby, nebo takové právo, které je pravomocně přiznáno v soudním či rozhodčím řízení, přičemž prodávající nebo poskytovatel služby dobrovolně neplnili.

- úvěrové smlouvy ve formě možnosti přečerpání a překročení

Nově upravuje nová směrnice i oblast kontokorentů a to jak ve formě tzv. možnosti přečerpání a překročení. „Pro účely této směrnice se rozumí d) „možností přečerpání“ výslovná úvěrová smlouva, na jejímž základě věřitel zpřístupňuje spotřebiteli finanční prostředky, které přesahují aktuální zůstatek na běžném účtu spotřebitele; e) „překročením“ mlčky uznané přečerpání, na jehož základě věřitel zpřístupňuje spotřebiteli finanční prostředky, které přesahují aktuální zůstatek na běžném účtu spotřebitele, nebo smlouvenou

možnost přečerpání“; V obou případech stanoví směrnice zvláštní podmínky jak pro předsmuvní informace, tak pro náležitosti smlouvy o úvěru. Díky svému charakteru vyžadují v některých případech určení zvláštních práv a povinností jak pro dlužníka, tak pro věřitele³⁴.

○ mimosoudní řešení spotřebitelských sporů

Nová směrnice stanoví, že členské státy zajistí zavedení vhodných a účinných postupů pro mimosoudní řešení a to tak, aby spotřebitel nebyl zbaven právní ochrany. U nás existuje několik možností mimosoudního řešení sporů. Za prvé je možné využít rozhodčího řízení (zákon 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení), další možnost, tzv. mediace, není upravena právními předpisy, ale smluvní strany se na ní mohou dohodnout (jakýkoliv neformální projev vůle obou stran s mimosoudním řešením). Výše zmíněné mechanismy využívá také pilotní projekt Ministerstva průmyslu a obchodu obecného řešení spotřebitelských sporů. Dalším mechanismem mimosoudního řešení sporů, je finanční arbitr (zákon 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi). Současné znění zákona o finančním arbitrovi však neumožňuje jeho využití pro spory ze spotřebitelských úvěrů a je nutná jeho novelizace. V České republice se stále i pro spotřebitelské spory využívá asi nejvíce rozhodčího řízení, které je pro tuto oblast z hlediska ochrany spotřebitele nevhodné. Zde si dovoluji zmínit rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, potvrzené Nejvyšším soudem, díky kterému může být mnoho stávajících rozhodčích doložek posouzeno jako neplatné, protože nesplňují toto: „Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčího řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právníckou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona“.³⁵ Vhodnou institucí pro tyto spory by mohl být právě finanční arbitr, který je členem sítě FIN-NET, sdružující instituce mimosoudního řešení spotřebitelských sporů z oblasti finančního trhu v Evropském hospodářském prostoru. V rámci této sítě by bylo možné řešit i přeshraniční spory³⁶.

V návrhu zákona je možnost mimosoudního řešení spotřebitelských sporů uvedena jako povinná náležitost smlouvy a to v příloze číslo 3. „(1) Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, musí vždy obsahovat: ...r) informaci o možnosti mimosoudního řešení

³⁴ například v návrhu zákona § 16 (3) Jestliže dojde k výraznému překročení, které trvá déle než jeden měsíc, věřitel bezodkladně spotřebitele v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat informuje o a) tomto překročení, b) jeho výši, c) výpůjční úrokové sazbě, c) možných sankcích, poplatcích nebo úrocích z prodlení.

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.1.2010, 12 Cmo 496/2008

³⁶ Závěrečná zpráva RIA k Zákon o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (transpozice směrnice 2008/48/ES)

spotřebitelských sporů prostřednictvím finančního arbitra,..." Vedle standardních možností obrátit se k soudu, získává spotřebitel možnost obrátit se na finančního arbitra. Vzhledem k tomu, že však návrhem zákona nedochází k novelizaci zákona o finančním arbitrovi, je toto ustanovení nepoužitelné a došlo pouze ke splnění požadavku směrnice zapracovat možnost mimosoudního řešení.

- dohled nad věřiteli

Otázka ochrany spotřebitele není jen problematikou soukromého práva, ale i veřejného. Regulace a kontrola nabízení a poskytování spotřebitelských úvěrů je více než potřebná, protože v této oblasti podniká celá řada nebankovních subjektů, kterým k tomu postačí pouze živnostenské oprávnění k volné živnosti. Návrhem zákona dochází novelizaci živnostenského zákona 455/1991 Sb., ke zpřísnění podmínek poskytování úvěrů nebankovními subjekty. Vzniká nový obor vázané živnosti - Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Podnikatel, který ke dni nabytí účinnosti novelizace poskytoval nebo zprostředkoval spotřebitelský úvěr v rámci živnosti ohlašovací volné Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona, může v této činnosti pokračovat po dobu 1 roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Díky novému předmětu podnikání vznikne registr nebankovních subjektů poskytujících spotřebitelské úvěry, čímž se kontrola nad těmito subjekty stává jednodušší.

Nová směrnice stanovuje členským státům povinnost zajistit, aby věřitelé podléhali dohledu vykonávanému subjektem nebo orgánem nezávislým na finančních institucích, nebo aby byli regulováni. Návrh zákona nově upravuje působnost k výkonu dozoru nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a rozděluje ji mezi dva dozorové orgány – ČOI³⁷ a ČNB³⁸. Z jednoho pohledu vnímám jako vhodné zapojení ČNB jako kontrolního orgánu pro bankovní subjekty, protože poté bude kontrola ČNB směrem k bankám komplexní. Na druhou stranu se díky rozštěpení dohledu mezi dva subjekty stává kontrola nesystematická a snižuje se efektivita výkonu.

4.3 Vlastní shrnutí komunitární úpravy

Opatření, která nová směrnice zavádí, se zdají být optimální a vítané, neboť současná právní úprava spotřebitelských úvěrů je již nevyhovující. Dle mého názoru se však, například předmluvní informační povinnost bank, dočká pouze formálního naplnění a bude administrativně zatěžovat nabízení úvěrových produktů. U některých nově stanovených

³⁷ Zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

povinností bude třeba navázat jednání dotčených orgánů a institucí a přijmout další opatření, aby byla nová právní úprava prakticky využitelná. V tomto směru se mi jeví některé oblasti, jako například mimosoudní řešení spotřebitelských sporů nebo dohled nad plněním tohoto zákona, v českém prostředí nedořešené. Naopak mě zaujaly nové podmínky pro uplatnění prostředků nápravy u vadného zboží či služby i vůči věřiteli, který se stává ručitelem, pokud prostředky nápravy vůči dodavateli byly, avšak neúspěšně, uplatněny.

5 Německá právní úprava³⁹

5.1 Systém úpravy smlouvy o úvěru (SoU) v německém právu

Systém německého práva není s českým právem zcela totožný. Sice mají oba právní systémy své základy historicky v rakouském „Allgemeines Handelsgesetzbuch“ (AHGB) a „Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch“ (ABGB). Když pak mělo od začátku 20. století německé soukromé právo zcela kontinuální vývoj, došlo oproti tomu na území České republiky k různým přelomům, a to zejména po dobu socialistického režimu, kdy principy soukromého práva, existující před zavedením socialistické právní úpravy pro uspořádání soukromě právních vztahů, byly opuštěny. Když po roce 1989 došlo k obnovení přizpůsobení českého právního řádu a zejména soukromě právního řádu na novou tržní ekonomiku, využil zákonodárce právní úpravu, existující před socialistickým režimem a inkorporoval dřívější úpravy do občanského zákoníku a do obchodního zákoníku. Při této transakci vzniklo to, čemu se říká dualismus soukromého práva v České republice, a které lze označit jako hlavní rozdíl od německé úpravy soukromého práva, kde jednotlivé smluvní typy jsou řešeny buď v německém obchodním zákoníku nebo v německém občanském zákoníku s tím, že nedochází k tomu, že by například kupní smlouva byla upravena komplexně v obou zákonech. Totéž platí pro úvěrovou smlouvu⁴⁰, která je v německém právu upravena pouze v německém občanském zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch (dále BGB) a touto úpravou se řídí i smlouvy o půjčce. V rámci německé úpravy obsahuje německý obchodní zákoník pouze takové doplňující ustanovení úpravy obsažené v německém občanském zákoníku, které je nutné pro zohlednění specifík smluvních vztahů mezi podnikateli.

³⁹ Konzultováno s advokátní kanceláří Noerr v. o. s., Na Poříčí 1079/3a, 110 00 Praha 1, Česká republika

⁴⁰ § 488 Vertragstypische Pflichten beim Darlehensvertrag

(1) Durch den Darlehensvertrag wird der Darlehensgeber verpflichtet, dem Darlehensnehmer einen Geldbetrag in der vereinbarten Höhe zur Verfügung zu stellen. Der Darlehensnehmer ist verpflichtet, einen geschuldeten Zins zu zahlen und bei Fälligkeit das zur Verfügung gestellte Darlehen zurückzuerstatten.

§ 488 BGB definuje úvěrovou smlouvu jako smlouvu, kterou se poskytovatel úvěru zavazuje poskytnout příjemci úvěru peněžitou částku ve sjednané výši a příjemce úvěru se zavazuje uhradit jak úrok za poskytnutou částku, tak vrácení poskytnuté částky ke dni splatnosti úvěru. Pokud není dohodnuto jinak, jsou úroky splatné ke konci každého roku, a pokud je úvěr splatný před uplynutím roku, tak při vrácení úvěru. Pokud pro vrácení úvěru není sjednána určitá doba, stane se úvěr splatným po výpovědi buď poskytovatele nebo příjemce úvěru s tím, že výpovědní lhůta trvá 3 měsíce. Pokud nejsou sjednané žádné úroky, je příjemce úvěru oprávněn vrátit úvěr i bez předcházející výpovědi.

Pokud smlouva mezi dvěma stranami obsahuje znaky úvěrové smlouvy popsané v § 488 BGB, jedná se o úvěrovou smlouvu, na kterou jsou aplikovatelná ustanovení německého občanského zákoníku, a to bez ohledu na povahu účastníků. Pokud vedle dohod konstitujících úvěrovou smlouvu existují další dohody, které jdou nad rámec toho, co tvoří úvěrovou smlouvu, jedná se o tzv. smíšenou smlouvu, která je považována za inominátní smlouvu. To však nemění nic na tom, že se úvěrový vztah, který je v ní obsažený, bude řídit úpravami v § 488 BGB a následujících. Ustanovení úvěrové smlouvy jsou převážně dispozitivní, tzn. strany se od nich mohou odchýlit, pokud se tak dohodnou. Kogentní jsou však ustanovení, která se týkají spotřebitele a která jsou obsažena v § 492, 494, 495, 496.

Pojem spotřebitel je v německém právním řádu definován v § 13 BGB dle tohoto ustanovení platí následující⁴¹: "spotřebitel je každá fyzická osoba, která uzavírá smlouvu za účelem, který neslouží ani její živnosti nebo její samostatné profesní činnosti."

Pozice spotřebitele je v německém právním řádu upravena nikoliv v jednom centrálním zákoně o ochraně spotřebitele, ale naopak vždy na příslušném místě, kde se nachází ustanovení regulující určitou právní oblast. Konkrétně pro smlouvu o úvěru to znamená, že ustanovení, která byla inkorporována pro ochranu spotřebitele při uzavírání smlouvy o úvěru, byla doplněna do stávající právní úpravy smlouvy o úvěru v německém občanském zákoníku a nalezneme je v § 491 a následujících.

Dalším příkladem jsou ustanovení pro ochranu spotřebitele při odstoupení od smlouvy, která jsou zároveň doplněna v již stávající všeobecné úpravě o odstoupení od smlouvy v § 346 BGB a následujících s tím, že v § 355 – 359 se nachází úprava ochraňující spotřebitele.

⁴¹ § 13 Verbraucher; Verbraucher ist jede natürliche Person, die ein Rechtsgeschäft zu einem Zwecke abschließt, der weder ihrer gewerblichen noch ihrer selbständigen beruflichen Tätigkeit zugerechnet werden kann.

5.2 Implementace 87/102/EHS do německého právního řádu

Do německých právních předpisů byla směrnice 87/102/EHS implementována vytvořením nového samostatného zákona o spotřebitelském úvěru „Verbraucherkreditgesetz“, který platil od 1.1.1991 do 26.11.2001. V rámci velké modernizace občanského zákoníku byla převedena ustanovení z tohoto zákona o spotřebitelském úvěru do občanského zákoníku a s ním byla zavedena i další ustanovení, která se týkala ochrany spotřebitelů v jiných právních oblastech.

5.3 Implementace nové směrnice 2008/48/ES do německého právního řádu

Nová směrnice bude do německého práva inkorporována novým transpozičním zákonem „Gesetz zur Umsetzung der Verbraucherkreditrichtlinie, des zivilrechtlichen Teils der Zahlungsdiensterichtlinie sowie zur Neuordnung der Vorschriften über das Widerrufs- und Rückgaberecht“, který je již platný od 29.7.2009 a účinnosti nabude k 11.6.2010. Transpoziční zákon novelizuje příslušné předpisy, kterých se ustanovení nové směrnice týká, zejména občanský zákoník.

Nová směrnice 2008/48/ES je obecně vnímána jako pozitivní a to i vzhledem k tomu, že se očekává větší transparence v oblasti ochrany spotřebitele. Zároveň se oceňuje, že dle nové směrnice se aplikuje princip maximální harmonizace tím, že obsahuje jasné direktivy ohledně toho, jak musí být implementována. Standard ochrany spotřebitele bude v případě německého práva novou směrnicí posílen, a to vzhledem k větší transparentnosti a také proto, že nová směrnice upravuje oblasti, týkající se ochrany spotřebitele, které předtím nebyly předmětem ochrany spotřebitele.

5.4 Komparace s českou právní úpravou

I přesto, že nová směrnice vyžaduje po členských státech transponování jejich ustanovení dle principu plné harmonizace, ponechává zákonodárcům jednotlivých zemí, aby si směrnicí konkrétně definované články upravili dle svých potřeb, zvyklostí a v návaznosti na své vnitrostátní právo. Některé z nich zde uvádím. Například článek (15) důvodové zprávy nové směrnice: „Tato směrnice se použije nezávisle na tom, zde je věřitelem právnická nebo fyzická osoba. Nedotýká se však práva členských států omezit, v souladu s právem Společenství, poskytování spotřebitelského úvěru pouze na právnické osoby nebo na některé právnické osoby“. V návrhu zákona, který implementuje směrnicí do českého práva je věřitel definován: „věřitelem je osoba nabízející nebo poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání“. Neomezuje tedy

osobu věřitele pouze do pozice právnické osoby. Stejně tak dle německého práva může být věřitelem jak fyzická, tak právnická osoba.

Také článek (16) o předčasném splacení stanoví, že spotřebitel má právo na předčasné splacení a v tom případě má nárok na snížení celkových nákladů úvěru. Věřitel má v případě předčasného splacení úvěru nárok na spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru. Směrnice procentuálně stanoví maximální výši, která se odvíjí od výše předčasné splátky a případy, ve kterých věřitel odškodnění nesmí požadovat. Dále směrnice ponechává prostor pro vnitrostátní úpravu v odstavci (4) článku (16). „Členské státy mohou stanovit, že a) tento nárok na odškodnění může věřitel uplatňovat pouze tehdy, pokud předčasně splacená částka přesáhne hranici stanovenou vnitrostátním právem. Tato hranice nepřesáhne 10 000 EUR za kterékoli období dvanácti měsíců; b) věřitel může výjimečně uplatňovat vyšší odškodnění, pokud prokáže, že jeho ztráta z předčasného splacení přesahuje částku určenou podle odstavce 2“. Možnosti stanovit minimální hranici výše splátky, pod kterou nelze odškodnění věřitelem vyžadovat, nevyužili ani čeští⁴² ani němečtí zákonodárci⁴³.

Nová směrnice stanovuje velmi konkrétně a přísně povinnosti týkající se informování spotřebitele před uzavřením smlouvy. Je tomu tak i v případě nabídky spotřebitelského úvěru reklamou. Ovšem i zde je možné dle článku 4 důvodové zprávy učinit výjimku: „Jakákoli reklama týkající se úvěrových smluv, jež uvádí úrokovou sazbu nebo jakékoli údaje o nákladech úvěru pro spotřebitele, musí uvádět standardní informace v souladu s tímto článkem. Tato povinnost neplatí, pokud vnitrostátní právní předpisy vyžadují, aby v reklamách týkajících se úvěrových smluv, které neuvádějí úrokovou sazbu ani jakékoli údaje o nákladech úvěru pro spotřebitele ve smyslu prvního pododstavce, byla uváděna roční procentní sazba nákladů“. V návrhu zákona stanovili čeští zákonodárci v § 4 povinnost uvádět jasným, výstižným a zřetelným způsobem seznam informací uvedených v příloze zákona (a to i RPSN), pokud reklama obsahuje údaj o nákladech⁴⁴. Stejnou cestou jdou i němečtí zákonodárci, kteří v ustanovení transpozičního zákona uvádějí povinnost zveřejnit RPSN⁴⁵, tak zvaný efektivní roční úrok. Také v případě úvěrové smlouvy s možností přečerpání je možné dle článku 4 odstavce 2. c) nové směrnice, aby členské státy stanovily, zda je nutné

⁴² § 15 návrhu zákona

⁴³ § 502 Vorfälligkeitsentschädigung

⁴⁴ (1) Nabídka spotřebitelského úvěru nebo jeho zprostředkování reklamou, jejíž součástí je i jakýkoliv údaj o nákladech spotřebitelského úvěru pro spotřebitele, musí jasným, výstižným a zřetelným způsobem formou reprezentativního příkladu obsahovat: a) roční procentní sazbu nákladů,.....

⁴⁵ § 6a (1) Wer gegenüber Letztverbraucher für den Abschluss eines Kreditvertrags mit Zinssätzen oder sonstigen Zahlen, die die Kosten betreffen, wirbt, muss in klarer, verständlicher und auffallender Weise angeben: 1. den Sollzinssatz, 2. den Nettodarlehensbetrag, 3. den effektiven Jahreszins.

uvést RPSN v rámci povinných informací v reklamě. Tuto možnost čeští zákonodárci využili a v příloze číslo 1 návrhu zákona je uvedena výjimka pro úvěr ve formě možnosti přečerpání⁴⁶. U tohoto typu úvěrové smlouvy si mohou členské státy stanovit výjimku pro zveřejnění RPSN dle článku číslo 6 odstavce 2 také u předmluvních informací. V návrhu zákona se tato výjimka promítla v příloze číslo 2 článku II.

Velmi zajímavé je také porovnání způsobů mimosoudního řešení sporů v obou zemích. Jak již bylo výše popsáno, je u nás situace v tomto směru dosti problematická. V Německu existují tzv. smírčí místa vedená při Deutschen Bundesbank, která si mohou smluvní strany zvolit jako mimosoudní řešení sporů, tedy i pro spotřebitelské úvěry⁴⁷.

⁴⁶ (2) V případě spotřebitelského úvěru ve formě možnosti přečerpání splatného na požádání nebo do 3 měsíců, poskytne věřitel spotřebiteli v reklamě pouze informace uvedené v odstavci 1 písm. b) a c).

⁴⁷ Die Schlichtungsstelle bei der Deutschen Bundesbank dient der außergerichtlichen Streitbeilegung von Beschwerden im Zusammenhang mit Zahlungsdiensten (§§ 675c bis 676c BGB) und dem Fernabsatz von Finanzdienstleistungen.

6 Závěr

Stávající úprava úvěrové smlouvy v obchodním zákoníku je vyhovující a vzhledem ke své z velké části dispozitivní úpravě záleží jen na smluvních stranách, jakým způsobem si svůj úvěrový vztah nastaví.

Díky dualistické úpravě soukromého práva a roztržtění úpravy, týkající se ochrany spotřebitele, je třeba brát velký zřetel na to, která oblast podléhá úpravě občanskému zákoníku, která obchodnímu zákoníku a je nutné také zohlednit další soukromoprávní předpisy posilující postavení spotřebitele. Tento stav je dle mého názoru nevyhovující. Vzorem by nám mohlo být německé právo, kde je úvěrová smlouva upravena komplexně v občanském zákoníku, včetně ochrany spotřebitele.

Také při porovnání jednotlivých definic nejdůležitějších pojmů, týkajících se úvěrové smlouvy, zjistíme podstatné rozdíly. V tomto případě by mohla napomoci rekodifikace soukromého práva, spočívající ve vytvoření nového občanského zákoníku a úpravách obchodního zákoníku⁴⁸.

Velkou novinkou u spotřebitelských smluv bude, v případě schválení navrhované novely občanského zákoníku, změna relativní neplatnosti (podle § 55, odstavec 2 a § 56) na absolutní. Tato změna významně posílí postavení spotřebitele v závazkových vztazích.

Velmi mě také zaujal rozpor názorů odborné veřejnosti s aktuálním stavem v praxi, týkající se změny obchodních podmínek bank. Podle stanovisek z odborné literatury nelze připustit, aby banky prováděly jednostrannou změnu smlouvy, přesto, že při změně informují klienta s dodatkem, že pokud se klient negativně nevyjádří, bude to považováno za souhlas. Dle mého názoru jde z pohledu bank o celkem rozumné balancování na hraně zákona, protože banky nemají v úmyslu klienta poškodit a ten zase nemá potřebu se bránit takto velkým institucím. Bez této obecné akceptace tohoto stavu by byly vztahy mezi klienty a bankami velmi výrazně paralyzovány.

V oblasti spotřebitelských úvěrů je stávající česká právní úprava dle mého názoru nedostačující a v některých bodech se dá říci i problematická. Nejen vzhledem k těmto nedostatkům, ale i z pohledu zvyšujícího se objemu poskytnutých spotřebitelských úvěrů a zvyšujícímu se zadlužování domácností je třeba provést legislativní úpravy, které optimalizují postavení věřitele i dlužníka a budou dostatečným způsobem reagovat na změny trhu.

⁴⁸ Veronika Ludvíková - Vláda schválila rozsáhlou rekodifikaci soukromého práva <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/13-vlada-schvalila-rozsahlou-rekodifikaci-soukromeho-prava-.html>

Tuto situaci by měla řešit přijatá směrnice 2008/48/ES. Směrnice zavádí nová opatření, která se zdají být optimální a vítaná. Těžištěm nové úpravy je právo klienta na předšmluvní informace, jejichž obsah a způsob zveřejnění směrnice stanovuje. Vzhledem ke zvyšující se zadluženosti, mají věřitelé povinnost posoudit u všech klientů úvěruschopnost. V případě, že klient provede mimořádnou splátku, omezuje směrnice výši odškodnění pro věřitele. Nově je upraveno právo na odstoupení od smlouvy bez udání důvodu. Směrnice také nově upravuje nové pojmy, resp. úvěrové nástroje, které nebyly dříve zákonem o spotřebitelském úvěru upraveny, jako je například vázaný úvěr, možnost přečerpání a překročení. Dle mého názoru se však, například předšmluvní informační povinnost bank, dočká pouze formálního naplnění a bude administrativně zatěžovat nabízení úvěrových produktů. Naopak mě zaujaly nové podmínky pro uplatnění prostředků nápravy u vadného zboží či služby i vůči věřiteli, který se stává ručitelem, pokud prostředky nápravy vůči dodavateli byly, avšak neúspěšně, uplatněny.

U některých nově stanovených povinností bude třeba navázat jednání dotčených orgánů a institucí a přijmout další opatření, aby byla nová právní úprava prakticky využitelná. V tomto směru se mi jeví některé oblasti, jako například mimosoudní řešení spotřebitelských sporů nebo dohled nad plněním tohoto zákona, v českém prostředí nedořešené. Nová směrnice stanoví, že členské státy zajistí zavedení vhodných a účinných postupů pro mimosoudní řešení. U nás se stále i pro spotřebitelské spory využívá nejvíce rozhodčího řízení, které považuji pro tuto oblast z pohledu ochrany spotřebitele za nevhodné. Očekávám, že se situace trochu zkomplikuje díky rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, potvrzeného Nejvyšším soudem, který stanoví nové podmínky pro obsah rozhodčí doložky, díky kterému může být mnoho stávajících rozhodčích doložek posouzeno jako neplatné, protože tyto podmínky nesplňují. Vhodnou institucí pro tyto spory ze spotřebitelských úvěrů by mohl být právě finanční arbitr, je však nutné upravit působnost zákona o finančním arbitrovi.

Od nové směrnice se také očekává, že zlepší transparentnost poskytování spotřebitelských úvěrů na úroveň evropského trhu. Ve skutečnosti si ale myslím, že je nereálné, aby spotřebitelé porovnávali spotřebitelské úvěry na úrovni Společenství a že se budou informovat pouze u poskytovatelů úvěru v jejich lokálním dosahu.

Díky nové směrnici a její transpozici do českého práva budou muset subjekty nabízející spotřebitelské úvěry provést mnoho opatření a procesních změn, aby naplnily požadavky nového zákona. Proto jsem ráda, že mohu své znalosti využít při realizaci těchto požadavků do praktické roviny.

Literatura a ostatní prameny:

- Marek K., Smluvní obchodní právo - Kontrakty, 4. aktualizované vydání 2008
- Plíva S., Elek Š., Liška P., Marek K., Bankovní obchody, 2009
- Bejček J., Kotásek J., Marek K., Ondřejová D., Šilhán J., Nástin obchodního práva II – obchodní závazkové vztahy, Brno 2009
- Fialová H., Malý ekonomický výkladový slovník, 7. vydání, Praha 2004
- Plíva S., obchodní závazkové vztahy, 2. aktualizované vydání, Praha: ASPI, a.s. 2009
- Směrnice Rady č. 85/577, o ochraně spotřebitelů
- Pokorná J., Kovařík Z., Čáp a kol, II díl Obchodní zákoník s komentářem, Walter Kluwer ČR, a.s. 2009
- Bejček J., Eliáš, Raban a kol.: Kurs obchodního práva - Obchodní závazky, 3. vydání, 2003
- Tomsa, M. Obchodní závazkové vztahy a občanský a obchodní zákoník po novele. Obchodní právo 2001
- Závěrečná zpráva RIA k Zákon o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů(transpozice směrnice 2008/48/ES)
- Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Konzultační materiál ke směrnici 2008/48/ES
- Vládní návrh na vydání zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, sněmovní tisk 1055 - usnesení č. 1607

- ČOI: Praha [10.11.2008] <http://www.coi.cz/cs/tiskovy-servis/vysledky-kontrol/v-kazde-pate-reklame-na-spotrebitelsky-uver-chybi-rpsn.html>
- ČOI: Praha [11.8.2008] <http://www.coi.cz/cs/tiskovy-servis/vysledky-kontrol/vice-jak-polovina-smluv-o-spotrebitelskych-uverech-porusuje-zakon-2.html>
- Kučera P. [20.3.2010], Nenápadná změna: Spotřebitelé získají silnější zbraň <http://aktualne.centrum.cz/finance/nakupy/clanek.phtml?id=663713>
- [8.4.2008]http://www.spotrebitel.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=102727&Itemid=351
- Ludvíková V. -Vláda schválila rozsáhlou rekodifikaci soukromého práva <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/13-vlada-schvalila-rozsahlou-rekodifikaci-soukromeho-prava-.html>
- Pelikán T., [26.7.2004] Právní úprava ochrany spotřebitele <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-ochrana/pravni-uprava-ochrany-spotrebitele/1001142/17476/>
- Sagit, Spotřebitelský úvěr – právní úprava a její změny [1.5.2004] http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=EU_292.HTM

- Obchodní zákoník 513/1991Sb.
- Zákon č. 321/2001 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.
- Občanský zákoník č. 40/1946 Sb.
- Zákon č. 190/2004 Sb. o dluhopisech
- Zákon o bankách č. 21/1992 Sb.
- Zákon 321/2001 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.
- Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele
- Trestní zákoník 40/2009 Sb.
- Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení

- Zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi
- Živnostenský zákon 455/1991 Sb.
- Zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
- Směrnice Rady č. 87/102/EHS, vztahující se ke sbližování ustanovení zákonů, nařízení a správních předpisů členských států v oblasti spotřebitelského úvěru.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru a zrušení směrnice rady 87/102/EHS
- Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)
- rozhodnutí Nejvyššího soudu: sp. zn. 21 Cdo 1484/2004
- rozhodnutí Nejvyššího soudu: sp.zn.12 Cmo 496/2008
- rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Odo 1000/2004
- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 9. 2005, č. j. 10 Ca 5/2004-27
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. listopadu 2007, sp. zn. 6 As 19/2006

7 Resume

Diese Arbeit ist eine allgemeine Darstellung der Grundzüge der Bestimmungen zum Darlehensvertrag. Die Arbeit konzentriert sich dabei insbesondere auf Verbraucherkredite und zwar im Hinblick auf das tschechische als auch im Hinblick auf das bestehende EU-Recht, welches einen wesentlichen Einfluss auf die Legislative der Mitgliedsstaaten der EU hat.

Zunächst widme ich mich der Auslegung der wichtigsten Begrifflichkeiten mit denen man es beim Kreditvertrag zu tun hat. Kern der Arbeit ist die Zusammenfassung der rechtlichen Bestimmungen zum Kreditvertrag im tschechischen Recht, deren Grundlage die Bestimmungen im Handelsgesetzbuch bilden. Zu diesen Regelungen tritt in bestimmten Fällen auch das bürgerliche Gesetzbuch hinzu, sofern eine der Vertragsparteien ein Verbraucher ist. Verbraucherkredite werden im Gesetz über Verbraucherkredite geregelt. Aufgrund der dualistischen Kodifizierung und der nicht an einer Stelle befindlichen Regelungen betreffend den Verbraucherschutz ist es erforderlich, genau darauf zu achten, welche Bereiche dem BGB und welche Bereiche dem HGB unterliegen und welche weiteren zivilrechtlichen Bestimmungen die Stellung des Verbrauchers betreffen und im konkreten Fall anwendbar sind. Im Detail widme ich mich ferner der Übernahme der Verbraucherschutzrichtlinie der EU betreffend den Verbraucherkredit ins tschechische Recht. Hier bewerte ich die Art und Weise der Transposition und die Ergebnisse der Anwendung in der Praxis.

Die existierende tschechische Regelung ist in diesem Bereich nicht ausreichend und im Hinblick auf den bedeutenden Anstieg der Anzahl von Verbraucherkrediten und der steigenden Verschuldung von Haushalten ist es erforderlich, legislative Anpassungen vorzunehmen, welche die Stellung des Verbrauchers und Schuldners verbessern und die in hinreichender Weise auf die Marktentwicklung reagieren. Diese Reaktion besteht in Form der Richtlinie 2008/48/ES, die im Bereich des Verbraucherkredits einen höheren Verbraucherschutzstandard einführt, die Rechtssicherheit verstärkt und den Markt für Verbraucherkredite innerhalb der EU harmonisiert. Diese Richtlinie bringt eine Menge neuer Verpflichtungen mit sich, von denen ich einige in dieser Arbeit erläutern und darstellen werde, wie diese ins tschechische Recht übernommen werden sollen. Im letzten Kapitel führe ich zum Vergleich eine allgemeine Darstellung der Regelung des Verbraucherkredits in Deutschland aus. Ich untersuche schließlich, auf welche Art und Weise in ihrem innerstaatlichen Recht sowohl der deutsche als auch der tschechische Gesetzgeber bestimmte

Bereiche umsetzt, für die die neue Richtlinie 2008/48/ES einen gewissen Spielraum bei der Umsetzung belassen hat.